

ANTICKÁ LITERATURA*Obsahový cíl:*

- Žák charakterizuje významné rysy antické literatury.
- Žák stručně popíše vybraná díla antické literatury.

Jazykový cíl:

- Žák si osvojí slovní zásobu spojenou s tématem a vybrané literární pojmy.
- Žák si procvičí skloňování antických jmen.

Slovní zásoba:

Antika, období, lyrika, epika, drama, próza, poezie, epos, tragédie, komedie, bajka, hrdina, vina, osud, děj

Jazykové struktury:

Období trvalo od ... do ..., Autor žil v ... období, ... napsal ... , ... vypráví o ..., Autorem ... je, ...

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ANTICKÁ LITERATURA

1. Co je to ANTIKVARIÁT? Zakroužkujte:

- a) obchod s novým oblečením b) obchod se starými knihami c) obchod se zvířaty

2. Co tedy může znamenat ANTIKA (z latinského „antiquitas“)? Zakroužkujte:

- a) dávné (staré) časy b) neznámé země c) nové moderní domy

ANTIKA je označení pro období starověku na území starověkého Řecka a Říma. Dnešní evropská kultura se vyvinula z antické kultury.

3. Z jaké kultury se vyvinula dnešní evropská kultura?

4. Na jakém území probíhala antika?

5. Zopakujte si literární druhy a formy. Spojte pojem s jeho popisem.

I. Lyrika	a) Divadelní hra, text předvedený na jevišti herci
II. Epika	b) Má děj, příběh
III. Drama	c) Nemá děj, vyjadřuje pocity, dojmy a nálady
IV. Poezie	d) Básnictví, básně se člení do veršů
V. Próza	e) Divadelní hra, text pro jednotlivé postavy
VI. Drama	f) Souvislý text, člení se do vět, odstavců a kapitol

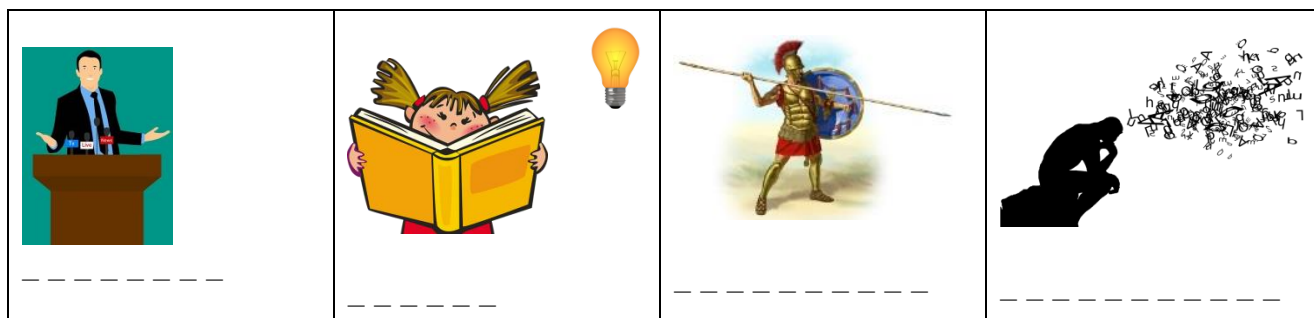
6. Zopakujte si literární žánry. Doplňte k obrázkům názvy literárních žánrů:

EPOS TRAGÉDIE KOMEDIE BAJKA

7. Doplňte následující slova k obrázkům. Přeložte do svého jazyka.

historický řečnický filozofický naučný

8. Co je to krásná literatura?

ŘECKÁ ANTICKÁ LITERATURA

Pozor na zkratky!

stol. - století (100 let, např. dnes žijeme v 21. století)

př. Kr. - před Kristem = **př. n. l.** - před naším letopočtem (před rokem 0)

po Kr. - po Kristu = **n. l.** - našeho letopočtu (po roce 0)

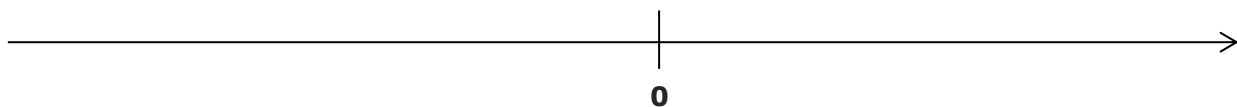
Literatura antického Řecka se dělí na 3 období:

A. Archaické období: 8. - 6. stol. př. Kr. (tedy začátku psaní až do řecko-perských válek)
V tomto období se nejvíce rozvinul žánr **epos** a **lyrické básnictví**, vznikaly také **bajky**. Lidé se začali věnovat **vědám** a **próze**.

B. Attické období: 5. - 4. stol. př. Kr.
V tomto období rozkvétá **drama**, **próza** historická, řečnická a filosofická.

C. Helénistické období: 323 - 30 př. Kr. (tedy od smrti Alexandra Velikého až do dobytí Egypta Římany)
Řecká literatura se většinou vyvíjí mimo území Řecka (Egypt, Přední Asie a Indie). Centrem říše se stalo město Alexandrie v Egyptě, kde byla založena obrovská knihovna. Rozvíjí se věda a vzniká tak **naučná próza**.

9. Zakreslete jednotlivá období na časovou osu:

10. Utvořte věty o trvání jednotlivých období. Využijte fráze:

...období trvalo od (roku)... do (roku)...

Př. Archaické období trvalo od 8. do 6. století před Kristem.

.....

11. Odpovězte na otázky:

- a. Ve kterém období Antiky se rozvíjela věda a vznikala naučná próza?
- b. Ve kterém antickém období se nejvíce rozvinul epos?
- c. Jaká literatura vznikala v attickém období?
- d. Jaká literatura vznikala v době roku 0?
- e. Kde vznikla obrovská knihovna?

A. ARCHAICKÉ OBDOBÍ:

Homér - ILIAS a ODYSSEA (vznik v 8. stol. př. Kr.)

- Autor: údajně Homér (pochybnosti o jeho autorství)
- Žánr: epos – veršované, jsou rozsáhlé (Ilias 15 000 veršů a Odyssea 12 000 veršů)
- Téma: trojská válka
- Znak eposu:
 - o Epická šíře = odbočky od hlavního děje, zpomalují děj (např. rozsáhlejší popisy)
 - o Oslavuje hrdinské činy
 - o Idealizuje děje
 - o Hodně přímé řeči a přirovnání
 - o Výtečná charakteristika osob
 - o Bohové a bohyně zasahují do lidského jednání, chovají se jako lidé
- Bohatý zdroj inspirace pro pozdější spisovatele a výtvarníky
- **Ilias**: Konec trojské války, Řecko proti Tróji (Trója = legendární město na území dnešního Turecka)
- **Odyssea**: Ithacký král Odysseus bloudí 10 let po světě, pak se vrací domů, kde na něj čeká krásná manželka. Během nepřítomnosti Odyssea doma chtějí královnu za manželku jiní muži. Ona odolá, počká na Odyssea a ten všechny nápadníky zabije.

Ukázka:

Odysseův návrat na rodnou Ithaku

*Tu Odysseus jasný se vzbudil
ze spánku na milé půdě své otčiny, aniž ji poznal,
neboť byl předlouho vzdálen. Vždyť Athéna, Diova dcera,
rozlila hustou mlhu kol něho, aby mu všechno
řekla a učinila ho neznámým, aby ho nikdo
nepoznal z občanů v městě, ni z přátel, ni manželka dříve,
než by se plně pomstil všem ženichům za jejich zpupnost.*

Slovníček:

Ithaka – řecký ostrov
otčina – rodná země
kol – okolo
zpupnost – pýcha

Otázky k textu:

- 1) Kam se vrátil Odysseus?
- 2) Proč Odysseus nepoznal svou otčinu (rodnou zem), když se vzbudil po spánku?
.....
- 3) Kdo je Athéna? a bohyně moudrosti, statečnosti a spravedlnosti
- 4) Co udělala Athéna? kol Odyssea a učinila ho
- 5) Kdo Odyssea nepozná? Nikdo z
- 6) Komu se Odysseus plně pomstí a za co?

Ezop (Aisópos) – BAJKY (6. st. př. Kr.)

- Ezop – pravděpodobný autor, otrok a žebrák
- Žánr bajka: Krátké vyprávění, kde zvířata jednají jako lidé. Kritizuje špatné vlastnosti lidí a snaží se napravit lidi, aby se chovali lépe. Vždy obsahuje ponaučení (rada do života). Základem bajky je alegorie (=tajný smysl).
- Např. o lišce a čápovi; o vlku a kůzlátku; o lvu a o myši; o lišce a hroznech; o havranu, sýru a lišce

B. OBDOBÍ ATTICKÉ:

- Literární život probíhal hlavně v Athénách, kde fungovala demokracie
- Rozkvět řeckého dramatu: žánr **tragédie** (vyvinula se z lidových zpěvů na boha Dionýsa), o něco později i žánr **komedie**

- Drama:
 - o **Aischylos – trilogie Oresteia** (tragédie)
 - o **Sofoklés – Antigona, Král Oidipus** (2 tragédie)
 - o **Eurípídés – Medea, Trojanky** (2 tragédie)
 - o **Aristofanes – Žáby, Jezdci** (2 komedie)
- Próza:
 - o Historická – **Herodotos, Thukydidés, Xenofon**
 - o Řečnictví – **Demosténes**
 - o Filozofická – **Platón** (Ústava, literární dialogy – např. Faidros), **Aristoteles** (Poetika)

Král Oidipus:

Autor: Sofoklés

Žánr: Tragédie

Znaky tragédie:

- o Hlavní hrdinové jsou vznešení (králové a jejich rodina)
- o Témata osudu, viny, zodpovědnosti, těžkých rozhodnutí
- o Lidé nejsou zcela zlí, ale dělají chyby a jsou za ně trestáni
- o Nešťastný konec
- o Bohové a bohyně zasahují do lidského jednání
- o Děj často trvá jen krátký čas, ale hodně se při něm vzpomíná

Příběh:

Ve městě Théby vládne král Oidipus. Na začátku se mu daří dobře, ale brzy se ve městě začne šířit mor. Když se ve starém Řecku začne šířit mor, znamená to, že nějaký člověk něco obzvlášť zlého provedl a Bohové za to trestají celá města. Oidipus zjistí, že mor je ve městě proto, že Laia, muže, který byl králem před Oidipem, někdo zavraždil a vrah je stále na svobodě a nikdo ho nepotrestal. Věštec Oidipa obviní, že vrahem je sám Oidipus. „To ale přece není pravda,“ myslí si Oidipus. Rozhodne se vypátrat skutečného vraha, i když ho jeho manželka Iokasta varuje, ať je opatrný. Oidipus není z Théb, vyrostl v horách, kde ho vychovával pastýř Polybos. Když byl Oidipus mladý, potkal v horách neznámého muže, zle se pohádali a Oidipus ho zabil. Oidipus při svém pátrání zjistí, že Polybos nebyl jeho otec, ale jeho pěstoun. Jeho skutečný otec je Laios a jeho skutečná matka Iokasta. Ta ho jako malého odnesla do lesa daleko od Théb, protože slyšela věštbu, že její malý syn jednou zabije Laia, svého otce. Oidipus zjistí, že ten neznámý muž, kterého kdysi zabil v lese, byl jeho otec Laios. A Iokasta je jeho matka i manželka! Po odhalení pravdy Iokasta spáchá sebevraždu. Oidipus se oslepí a odejde do vyhnanství, daleko od Théb.

12. Jaký měl kdo vztah k Oidipovi? Tvořte věty. Některá jména budete muset použít dvakrát.

Iokasta	<i>Laios byl Oidipův otec.</i>	Otec
Polybos		Pěstoun
Laios		Matka
		Manželka

13. Spojte slova a definice

Vyhnanství	Muž, který není biologický otec dítěte, ale žije s dítětem a stará se o něj.
Oslepit se	Udělat něco zlého, často nějaký zločin.
Věštec	Druh nemoci; strašná nemoc, při které umírá hodně lidí.
Pěstoun	Člověk, kterému magie nebo bohové pomáhají vidět budoucnost.
Obvinit	Zabití sebe.
Věštba	Vypíchnout nebo jinak zranit svoje oči, aby člověk byl slepý (nic neviděl).
Spáchat	Trest, který se používal v antickém Řecku; člověk musel odejít daleko od svého města a své rodiny a hodně dlouho se nevracet.
Mor	Říct, že si myslíte, že je někdo vinný, že provedl nějaký zločin. U nás to často dělá policista nebo detektiv, v antické hře to může udělat třeba i věštec...
Potrestat	Zpráva z budoucnosti, kterou s pomocí magie nebo bohů získal věštec.
Sebevražda	Uložit někomu trest; když člověk udělá něco špatného, a pak musí udělat něco hodně nepříjemného, aby to už nikdy neopakoval.

ŘÍMSKÁ LITERATURA

- **Římské období:** 30 př. Kr. – 529 po Kr.
- Římská literatura nebyla tak bohatá jako řecká, od níž dlouho přebírala hotové útvary i témata.
- Římská literatura dosáhla vrcholu až v prvních desetiletích císařství (=na začátku 1. st. př. Kr.)
- V tomto období nově rozkvétá **krásná próza a epika**.
- V Římě se rozvíjí:
 - o Drama: **Plautus – Komédie o hrnci**
 - o Básnictví: **Vergilius – Aeneis** (epos), **Publius Ovidius Naso – Umění milovat** (básnická sbírka)
 - o Řečnictví: řečníci **Cicero, Caesar**
 - o Historické spisy: autor **Tacitus**

Úkoly:**1. Rozhodněte, zda jsou následující věty pravdivé (ANO), nebo nepravdivé (NE).**

a) Římská literatura vrcholila až v 1. st. n.l.	ANO – NE
b) Komedii o hrnci napsal římský autor Plautus.	ANO – NE
c) Tacitus byl autor řečnických spisů.	ANO – NE
d) Římská antická literatura byla bohatší než ta řecká.	ANO – NE
e) V římském období se rozvíjelo drama a básnictví.	ANO – NE

2. Zkuste ve skupinách vymyslet, jaký příběh vypráví díla Komédie o hrnci nebo Žáby. Rozhodněte, který příběh je nejlepší. Nakonec porovnejte návrhy se skutečným obsahem (v učebnici/na internetu).

3. Zkuste ve skupině vymyslet 10 základních pravidel, jak zaujmout opačné pohlaví. Zjistěte, jaká pravidla doporučuje dílo Umění milovat.

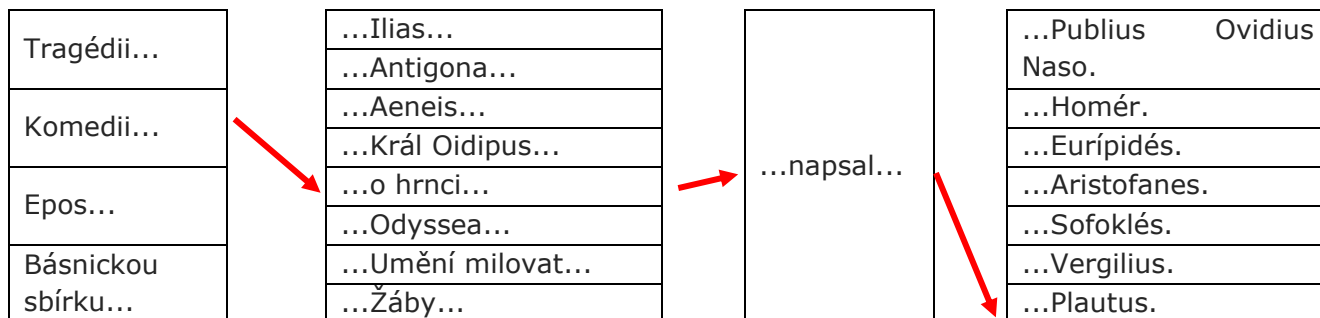
4. Hlavní hrdina eposu Aeneis je Aeneas. Je z Tróje a zažil trojskou válku, po jejím konci se vydal na dlouhou cestu. Ta vedla až na Sicílii, kde jeho rodina založila Řím. Po cestě potká mnoho postav, které potkal po své cestě i Odysseus.

Aeneas také zastavil v Africe ve městě Kartágo. Tam se setkal s královnou Kartága, která se jmenovala Dídó. Když přijel, neměli žádné spory. Ale když Aeneas odjížděl dál na svou cestu, Dídó na něj byla tak rozčilená, že se kvůli tomu Řím a Kartágo nenáviděly další stovky let a mnohem později byla mezi Římem a Kartágem i válka.

Co myslíte, že se mezi Aeneem a Dídó stalo? Ve skupinách vymyslete různé příběhy. Předneste své verze ostatním skupinám. Rozhodněte, který je nejlepší. Nakonec porovnejte své návrhy s příběhem Aeneidy.

Opakování:

Spojte k sobě správně části vět, celé výsledné věty napište. Doplňte, v jakém období autoři psali.

Př. Komedii o hrnci napsal Plautus.

Plautus psal v římském období.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Skloňování antických jmen

Jak se správně skloňují tato jména? Pracujte s Pravidly českého pravopisu nebo s Internetovou jazykovou příručkou (www.prirucka.ujc.cas.cz).

1. Doplňte tabulku.

1. pád (kdo, co)	Odyssea		
2. pád (koho, čeho)			
3. pád (komu, čemu)			Platónovi
4. pád (koho, co)			
5. pád			
6. pád (kom, čem)		Aristotelovi	
7. pád (kým, čím)			

2. Doplňte do vět jména v závorkách ve správném tvaru.

- a) Krále (Oidipus) obvinili z vraždy.
- b) Homér napsal dva významné eposy, (Ilias) a (Odyssea)
- c) Komédie o hrnci je dílem dramatika (Plautus)
- d) Umění milovat je básnické dílo (Publius Ovidius Naso)
- e) Z hlediska antické filosofie i literatury je důležité i dílo (Aristoteles), například Poetika.
- f) Ústava je dílo filosofa (Platón)
- g) V literatuře jsme mluvili o (Oresteia), díle (Aischylos)
a o (Antigona), jejímž autorem je (Sofoklés)
- h) Znáš nějaké dílo od (Eurípidés) ?

Použité zdroje:Obrázky:

[cit. 2018-04-06] Dostupné pod licencí Public domain a Creative Commons na WWW:

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fable-Esope-Rackham_08.jpg>
<<https://www.publicdomainpictures.net/cs/view-image.php?image=212955&picture=drama-masky>>
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Odysseus_from_Schwab_book_1.jpg>
<<https://pixabay.com/cs/%C5%99e%C4%8Dnictv%C3%AD-reproduktor-%C4%8Dlov%C4%9Bk-3159217/>>
<<http://maxpixel.freegreatpicture.com/Greek-Romans-Soldier-Spear-Gladiator-Hoplite-60601>>
<<https://pixabay.com/cs/myslitel-slova-my%C5%A1lenky-mysl-b%C3%AD%C3%A1-3025789/>>
<<https://pixabay.com/cs/sv%C4%9Btlo-%C5%BE%C3%A1rovka-vl%C3%A1kno-lampa-311119/>>
<<https://pixabay.com/cs/d%C4%9Bv%C4%8De-kniha-%C5%A1koly-%C4%8Dten%C3%AD-u%C4%8Den%C3%AD-160167/>>